

TORRAS I RIBÉ, Josep Maria, *Misèria, poder i corrupció a la Catalunya borbònica (1714-1808)*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 2020, Col·lecció Bofarull 32, 223 pàgs. [13,5 x 19,5].

Poques presentacions necessita el magisteri del professor Josep Maria Torras i Ribé dins l'àmbit de la innovació investigadora relativa a la Catalunya setcentista.

Autor de nombrosos treballs convertits en referents indiscutibles al nostre país com: *Els municipis catalans de l'Antic*

Règim (1453-1808), Barcelona, 1983 o bé, dins la mateixa col·lecció Bofarull, llibres com: *La Guerra de Successió i els setges de Barcelona*, Barcelona, 1999 i *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica*, Barcelona, 2005; Torras i Ribé ens sorprèn ara amb un nou relat sobre la vida quotidiana catalana i la repressió sistemàtica socio-política i econòmica del segle XVIII, tutelada per l'ocasió per les autoritats civils i militars borbòniques que controlaven les institucions de nova planta imposades per Felip V, després de la desfeta militar de l'onze de setembre. Tot i que el segle XVIII català acostuma a presentar-se historiogràficament com el «Segle de les Llums» i de la recuperació econòmica, el nostre autor, però, defensa que, a Catalunya, caldria parlar més d'una centúria marcada per ombres i foscos que de llums i clarors.

En efecte, el professor Torras i Ribé, al llarg d'un exhaustiu treball de més de 200 pàgines, ofereix al públic nou capítols i unes conclusions amb el suport d'una sòlida bibliografia, recolzada per nombrosos testimonis documentals de fons primàries procedents dels principals arxius catalans i estatals. Així doncs, aquest llibre important —premiat amb el Ferran Soldevila l'any 2021— representa un seriós intent d'oferir un ric panorama de continguts molt reveladors en els seus detalls més inconfessables, en què les autoritats reials borbòniques portaren a terme una política calculada de silenci per la força, si calia, i a tots els nivells de la piràmide social catalana, el dia a dia de l'angoixosa ocupació militar. Tanmateix, però, el desplegament del nou marc institucional borbònic es va topa, quasi des del primer moment, amb els primers símptomes de resistència local, a causa d'una insaciable pressió fiscal contra els pobles sotmesos per les tropes de Felip V. Entre els anys 1715 i 1718, els intents abusius de recaptar impostos a qualsevol preu, provocà el malestar generalitzar d'unes poblacions destruïdes per la guerra. Els informes que arribaren a la

Reial Junta Superior de Justícia i Govern i, més tard, a la seva substituta natural, la Reial Audiència de Catalunya, deixaren molt clar que el descontent podria provocar un nou alçament armat. L'autor, però, aprofita molt bé l'escassa documentació conservada d'aquestes denúncies, gràcies als filtres dels nombrosos confidents, espies i botiflers escampats per tota la geografia catalana i que no trigaren en identificar els individus més sospitosos, els quals s'esposaren a la repressió de les autoritats reials, decidies a eliminar qualsevol intent de resistència legítima. El descontentament latent, provocat per la abusiva política de corrupteles dels soldats, però també per part dels ministres locals del rei com ara, corregidors, alcaldes majors i regidors i amb la tolerància del Capità General i la Reial Audiència, crearen un ambient d'impunitat. La canalització del descontent de la població catalana, per la repressió política i fiscal, facilità noves oportunitats de resistència organitzada armada contra el règim borbònic, dins la conjuntura política revisionista d'Utrecht provocada pel cardenal Alberoni, ministre de Felip V. En aquest context bèl·lic de la política internacional —guerra de la Quàdruple Aliança (1717-1720)—, els moviments de resistència catalana crearen dificultats a les autoritats borbòniques, aprofitant que l'exèrcit filipista d'ocupació lluitava a les illes de Sardenya (1717) i Sicília (1718). Els grups de resistència armats dirigits o no per Pere Joan Barceló, "el Carraslet" han estat estudiats per Antoni Muñoz González i Enrique Giménez López. No obstant això —afirma l'autor—, la cloenda de la guerra no posà fi les queixes dels catalans contra les autoritats reials, ni la injusta política de repartiment d'impostos desplegada per la Intendència de Catalunya, en especial l'impopular Cadastre, figura impositiva treballada per Joan Mercader i, més recentment, per Agustí Alcoberro. Durant la dècada 30 i 40 del segle XVIII són nombrosos els testimonis de denúncies de particulars (més tard liderades per les corporacions gremials ben conegudes per Pere Molas Ribalta) repartits per tot el país, contra regidors sense escrúpols i corruptes. Les autoritats de Barcelona —assegura Torras i Ribé— eren sovint coneixedores de la veracitat d'aquestes queixes, però la política d'immunitat i protecció de tot el teixit institucional borbònic deixaren sense efecte qualsevol càstig. Les vendes de regidories entre els anys 1739-1743 —estudiades pel nostre autor en nombrosos treballs— demostraren que la finalitat recaptadora era prioritària per a les autoritats borbòniques, més que el bon govern de les corporacions locals. D'aquesta manera regidories temporals es convertiren en vitalícies «por juro de heredad», seguint la tradició castellana, quan era evident —per a molts ministres del rei a Madrid—, que aquesta política venal havia estat nociva per a l'administració dels municipis de Castella, segons criticaren escriptors com ara Castillo de Bobadilla i Lorenzo de Santayana Bustillo.

Les reformes carolines fomentades per Pedro Rodríguez de Campomanes i el comte de Aranda donaren cabuda a la integració de categories d'extracció popular dins els ajuntament borbònics catalans, tot i la residència dels regidors vitalícies, incòmodes amb la presència controladora de figures tradicionalment alienes a la gestió dels ajuntaments borbònics, però no pas dins els municipis consulars catalans d'època foral. La importància de l'anomenat «Memorial de Greuges» de 1760 —estudiats per Jaume Carrera Pujal i per Ernest Lluch—, dirigits als ministres de Carles III i signats per regidors representants dels consistoris de: Barcelona, Saragossa,

València i Palma, tingueren un efecte molt limitat. L'any 1760, però, s'incorporà a la plantilla dels ajuntaments de regidors un nou síndic procurador general. Però cal esperar al marc de descontent general provocat, si més no, pel motí de Squillace (secretari d'Estat d'Hisenda de Carles III) l'any 1766, per a què feren acte de presència els anomenats diputats del comú i síndic personer. A la ciutat de Barcelona foren escollits a través de les corporacions gremials. Al final resultà irònic que, amb la crisi de l'Antic Règim, entre 1790 i 1808, els Borbons acabaren de reconèixer el fracàs de les reformes municipals castellanes i tornaren apostar —tot i que molt limitadament— pel sistema d'elecció foral català, com era la insaculació; un mecanisme que el Decret de Nova Planta de 1716 havia intentat fer desaparèixer, per sempre, de la història de Catalunya.

RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
Doctor en Història Moderna,
Universitat de Barcelona
rcerro@xtec.cat
ORCID ID.: 0000-0002-6597-045X

¶